

Kənan Hacı

Böyük türkoloq alim Ramiz Əsgərlə tanışlığımız ötən əsrin 90-ci illərindən başlayır. O zaman Jurnalıtlar Birliyinə tez-tez gedib-gəlirdim, o da Birliyin katiblərindən idi. "Odlar yurd" qəzetiindəki əfsanəvi fəaliyyətindən xəbərdar idim. Bu qəzet müstəqilliyimizin ilk illərində milli düşüncənin formallaşmasında müstəsna rol oynadı. Qəzət üç əlifbada (kiril, latin və əski əlifba ilə) çıxırı və oxucu dairəsi kifayət qədər geniş idi. Ən əsası, bu qəzətdə o vaxta qədər qadağan olunmuş mövzularda yazılar dərc olunurdu ki, bu da böyük rezonans doğururdu, qəzət əl-əl

"Qudatqu-bilik" əsərini və saysız-hesabsız yazılı mədəniyyət abidələrini ana dilməz tərcümə etmişdi. Sonuncu görüşümüz təxminən bir ay bundan önce olmuşdu. Mərkəzi Elmi Kitabxanada "Azərbaycan-Özbəkistan ədəbi-mədəni əlaqələri" mövzusunda dəyirmi masa keçirildi. Son dərəcə maraqlı diskussiya oldu və o tədbirdə Ramiz Əsgər də çıxış etdi. Fasilə zamanı yaxınlaşış hal-əhval tutdum, soruştu ki, sən Folklor İnstitutunda işləyirsin? Dədim Ramiz müəllim, uzun müddətdir işsizəm. Bir az təəccübləndi, "nə əcəb bu İnstitutlardan birində işə düzəlmirsən, səni hamı tanır axtır" dedi. Məsləhət gördü ki, elmi iş götürüb müdafiə edim. Çox gümrah görünürdü. Ağlıma gəlməzdi ki, bu, bizim Ramiz müəllimlə son görüşümüz olacaq.

Qələblərin sevimi

Böyük fikir və düşüncə adamı, türkoloq alim Ramiz Əsgərin əziz xatirəsinə

Jurnalıtlar binasında qonşu idik və axşam gəzintilərində çox vaxt birlikdə olurdum. Gəzdiyi türk obalarından, türk əllərindən o qədər

xalqlarının həyatını, mübarizəsini, mənəviyyatını obrazlar, bədii lövhələrlə eks etdirən ədəbi tarixi qaynaqlardır.

Mənə çoxlu kitablar ba-

mi çəkdi. Balasaqunlunun "Qutadqu-bilik" əsəri ilə müqayisə oluna biləcək bu əsəri oxumaq o qədər də asan məsələ deyil. Əsərin dili çox

ömrünün müdrik çağlarında qələmə alıb.

Əsəri şairin bir növ, həyati müşahidələrinin, keçidiyi ömr yoluñun yekunudur. Ağsaqqal mərtəbəsində öyündə-nəsihət vermək haqqı qazanmış Nəvai dönyanın işləklərində bəhs edir, münəccimlərin, təbiblərin, qissəxanların, bəzirganların və digər peşə sahiblərinin mənfi cəhətlərini sadalayır. Əsərdə onun nadan vəzirlərə, bəylərə, naiblərə tənqidi münasibəti diqqəti cəlb edir. Şair uzun ömründə hər cür insanla qarşılaşmışdı, qoca dönyanın hər üzünü görmüşdü və istəyirdi ki, ondan sonra gələn nəsillər bu vəqələrdən ibret götürsünlər. Əsərini də bu niyyətlə yazmışdı. "Qələblərin sevgilisi" onun həm də gələcəkdə yaşıyanlara bir vəsiyyəti idi.

Bu sətirləri yazarkən Nəvainin timsalında müdrik insan Ramiz Əsgəri xatırlayıram. O, özündən sonra böyük zəngin mənəvi sərvət qoyub getdi. Hər dəfə "Qu-

gəzirdi. 90-ci illərin ortalarında ondan geniş müsahibə almışdım və səhəbətimiz geniş marağa səbəb olmuşdu. O vaxt qəzət oxuyanların sayı daha çox idi və xatırlayram, həmin müsahibə ilə bağlı redaksiyaya bir neçə oxucu məktubu da daxil olmuşdu. Türk dönyasının ortaq dəyərləri ilə bağlı son dərəcə maraqlı fikirlər səsləndirmişdi və onun otuz il bundan əvvəl dedikləri bu gün reallığa çevrilir. Böyük Turan birliyi yaranır. Ramiz müəllim hələ o vaxt gələcək tarixin üfüqlərində Türk dönyasının birliyinin işartilərini görürdü.

Ramiz Əsgərin xidmətləri ölçüyəgəlməzdir, o, bir neçə İnstitutun işini görmüş azman bir tədqiqatçı idi. Mahmud Kaşgarinin "Divani-lügəti-türk" əsərini, özbək ədəbiyyatının klassiki Əlişir Nəvainin "Xəməsə"sinə və risalələrini, Yusif Balasaqunlunun "Qudatqu-bilik" əsərini və saysız-hesabsız yazılı mədəniyyət abidələrini ana dilməz tərcümə etmişdi. Sonuncu görüşümüz təxminən bir ay bundan önce olmuşdu. Mərkəzi Elmi Kitabxanada "Azərbaycan-Özbəkistan ədəbi-mədəni əlaqələri" mövzusunda dəyirmi masa keçirildi. Son dərəcə maraqlı diskussiya oldu və o tədbirdə Ramiz Əsgər də çıxış etdi. Fasilə zamanı yaxınlaşış hal-əhval tutdum, soruştu ki, sən Folklor İnstitutunda işləyirsin? Dədim Ramiz müəllim, uzun müddətdir işsizəm. Bir az təəccübləndi, "nə əcəb bu İnstitutlardan birində işə düzəlmirsən, səni hamı tanır axtır" dedi. Məsləhət gördü ki, elmi iş götürüb müdafiə edim. Çox gümrah görünürdü. Ağlıma gəlməzdi ki, bu, bizim Ramiz müəllimlə son görüşümüz olacaq...

maraqlı əhvalatlar danışındı ki, deyirdim Ramiz müəllim, bunları mütləq yazın. "Tərcümələrdən vaxt qalsa, yazarəm" deyirdi. Təpədən-dırnağa Turan sevdalısı idi. Deyirdi ki, ciğatay üslubunda yaran şairlər oğuz-qıpçaq dillərini bir araya gətirərək bir dilin erazisini, mənəviyyatını bütövləşdirən sənətkarlar olublar. Oğuznamələr türk

ğışlamışdı. Kitabxanam bir az da zənginləşmişdi. Neçə gündür Ramiz müəllimlə bağlı xatirələr beynimdə, yaddaşımnda dolaşır. Mən onları ipə-sapa düzə bilmirdim. Çünkü yoxluğu ilə barışmaq çox çətindir. Qeyri-ixtiyari əlim kitab rəfində Əlişir Nəvainin "Əsərləri"nə uzandı və "Məhbub ül-qülub" ("Qələblərin sevgilisi") əsəri diqqəti-

qəlizdir, Ramiz müəllim orijinala sadıq qalmaqla əsərin sonunda lügət təqdim edir. Bu, ən məqbul yoldur. Eyni zamanda əsərin mövzusu elvan və rəngarəngidir. Orta əsr ənənələrinə müvafiq olaraq didaktik üslubda yazılış bu pəndnaməni Nəvai

datqu bilik"ı, "Divani-lügəti-türk"ü, Əlişir Nəvainin kitablarını vərəqləyəndə onu minnətdarlıq hissiliyə xatırlayaçağıq. O, gerçəkdən qələblərin sevimişli idi. Çünkü, Nəvai demiş, içi dışı ilə müvafiq, zahiri batını ilə eyni olanlardan idi.